

ТЕМА 5. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

5.1. Поняття та види юридичної відповідальності у сфері валютного регулювання.

5.2. Порядок застосування фінансових санкцій за порушення валютного законодавства.

5.1. Поняття та види юридичної відповідальності у сфері валютного регулювання

Ефективним способом підтримки у державі законності і правопорядку як елементу правової держави є юридична відповідальність, яку включено в усі галузі права та законодавства. Вона реалізується з урахуванням застосування специфічних методів різних галузей права і предметних сфер, у яких виникають конфліктні протиправні ситуації.¹

За визначенням, наданим в українській Юридичній енциклопедії, **юридична відповідальність** – це вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає у застосуванні до правопорушників (фізичних або юридичних осіб) передбачених законодавством санкцій, що можуть забезпечуватися для виконання державою також і в примусовому порядку.²

В. Лазарев під юридичною відповідальністю розуміє передбачену санкцією правової норми міру державного примусу, в якій висловлюється державний осуд винного в правопорушенні суб'єкта і яка полягає в понесенні ним негативних наслідків і обмежень особистого, майнового або організаційного характеру,³ а у спеціально-юридичному значенні – реакцію держави на здійснене правопорушення.⁴

Юридична відповідальність, за визначенням Я. Кінаша, це регламентована правовими нормами реакція з боку уповноважених державою суб'єктів щодо фізичних або юридичних осіб (колективних суб'єктів), які своїм діями (дією або бездіяльністю) вчинили недотримання встановлених законом обов'язків, порушення цивільно-правових зобов'язань, заподіяння шкоди або завдання збитків, що виражені в застосуванні до осіб, які вчинили такі дії,

¹ Административная ответственность / Под ред. М. Славина. – М.: Статут, 2001. – С. 7.

² Юридична енциклопедія: В 6 т. Т.1 / Відп. ред. Ю.С. Шемшученко – К.: Українська енциклопедія, 1998. – С. 586.

³ Общая теория права и государства. Учебник / Под ред. В. Лазарева. – М.: Юристъ – 1996. – С. 41.

⁴ Общая теория права и государства. Учебник / Под ред. В. Лазарева. – М.: Юристъ – 1996. – С. 241.

засобів впливу, які тягнуть позбавлення особистого, майнового або організаційно-правового характеру.¹

Юридична відповідальність відрізняється від інших форм державного примусу такими рисами:

1. Специфіка відповідальності полягає в тому, що вона є не будь-яким владно-примусовим впливом держави, а є впливом караючим. Зміст відповідальності як специфічної форми примусу полягає саме в покаранні, тобто в застосуванні до винного кари. Відповідальність як форма державного примусу полягає в застосуванні державно-примусових заходів, зазначених у штрафних санкціях норм права. Основне призначення цих санкцій завжди полягає в карі, покаранні винного за вчинене правопорушення з метою його виправлення і перевиховання.
2. Юридична відповідальність може наставати тільки за винне, протиправне правопорушення. Застосування ж інших примусових заходів можливе й у зв'язку з державною необхідністю, тобто у зв'язку з такими обставинами, до яких об'єкт примусу може бути зовсім непричетний.
3. Будь-який вид державного примусу застосовується тільки у межах правоохоронних відносин, які виникають на підставі відповідного факту. Але юридична відповідальність існує у межах тільки такого правоохоронного відношення, яке виникло на підставі правопорушення. Однак юридична відповідальність поза винним правопорушенням через вимоги законності неможлива.
4. Особливістю юридичної відповідальності є державний і громадський осуд, осудження особи і діяння винного.
5. Державний примус супроводжується негативними наслідками для правопорушника у вигляді обмеження його особистих, майнових та інших інтересів. Специфіка ж державно-примусових заходів юридичної відповідальності полягає в тому, що вони набувають характеру покарання.
6. Ознака процесуальної форми притаманна всім видам державного примусу, але для юридичної відповідальності вона наповнюється специфічним змістом і більш ретельно регламентується законом.

¹ Кінаш Я. Трансформація юридичної відповідальності як один із інструментів

побудови демократичного суспільства // Право України, 2006. – № 8. – С. 107.

7. Специфічними цілями юридичної відповідальності є виправлення і перевиховання правопорушників за допомогою застосування покарання. Виконуючи цю місію, юридична відповідальність сприяє охороні та зміцненню суспільних відносин.
8. Юридична відповідальність здійснюється у межах особливого виду охоронних правовідносин – правовідносин відповідальності, основне призначення яких полягає у боротьбі з правопорушеннями засобами і способами покарання винних у скоєному правопорушенні.

Фактичний зміст відносин усіх видів юридичної відповідальності полягає в застосуванні до осіб, які вчинили протиправні діяння, певних засобів впливу, що спричиняють позбавлення особистого (позбавлення волі, адміністративний арешт), майнового (штраф, конфіскація, пеня, відшкодування збитків або шкоди) чи організаційного (позбавлення права займатися певним видом діяльності) характеру.

Таким чином, виходячи з вищезазначеного, під юридичною відповідальністю у сфері валютного законодавства слід розуміти застосування до порушника санкцій,

передбачених нормами валютного законодавства, засобів державного впливу, що виражається у формі позбавлення особистого, організаційного чи майнового характеру.

Для розгляду юридичної відповідальності у сфері валютного законодавства необхідно визначити поняття валютного правопорушення.

Валютне правопорушення – це акт поведінки суб'єкта валютних правовідносин, який виражається у здійсненні будь-яких активних дій (продаж валюти фізичною особою, здійснення валютних операцій уповноваженим банком без отримання письмового дозволу) чи бездіяльності (нездійснення уповноваженим банком функцій агента валютного ринку).¹

Валютне правопорушення – це завжди протиправне діяння, яке порушує вимоги валютного законодавства. Наприклад, здійснення банком валютних операцій без ліцензії на право здійснення валютних операцій, яка видається Національним банком України, є валютним правопорушенням, оскільки

¹ Банківське право України: Навч. посіб. для дистанційного навчання / Берлач А.І., Тараненко Ю.О.; За заг. ред. Берлача А.І. – К.: Університет «Україна», 2006. – С. 264.

операції з валютою та валютними цінностями здійснюються лише на підставі ліцензії НБУ.

Валютне правопорушення завдає шкоди особі, суспільству, державі, і тому воно завжди є соціально шкідливим. Суспільна небезпека валютних правопорушень полягає в тому, що їх наслідком є скорочення надходжень валютних цінностей до Національного банку України та порушення інтересів держави у сфері фінансів.

Чинним законодавством за порушення валютного законодавства на території України передбачено декілька різновидів юридичної відповідальності, зокрема кримінальна та адміністративна.¹

Так, відповідно до п. 1 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» незаконні скуповування, продаж, обмін чи використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави, тобто вчинення цих дій без відповідного дозволу (ліцензії), якщо наявність такого дозволу (ліцензії) є обов'язковою, тягнуть за собою адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством України. Але у чинному Кримінальному кодексі України (далі

– КК) подібної статті немає і за наведене правопорушення передбачається адміністративна відповідальність, що свідчить про необхідність корегування ст. 16 Декрету.

Кримінальна відповідальність може застосовуватися за дії, передбачені ст. 207 та ст. 208 КК України.²

Стаття 207 КК України «Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті» передбачає кримінальну відповідальність за умисне ухилення службових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, або осіб, які здійснюють господарську діяльність без створення юридичної особи, від повернення в Україну у передбачені законом строки виручки в іноземній валюті від реалізації на

експорт товарів (робіт, послуг), або інших матеріальних цінностей, отриманих від цієї виручки, а також умисне

¹ Завальна Ж.В., Старинський М.В. Валютне право України: Навч. посібник. – Суми: ВТД

«Університетська книга», 2005. – С. 279.

² Кримінальний кодекс України від 05.07.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № № 25-26. – Ст. 131.

приховування будь-яким способом такої виручки, товарів або інших матеріальних цінностей. Означені дії караються штрафом від шестисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років. *Об'єктом* цього злочину є встановлений законодавцем порядок здійснення міжнародних валютних розрахунків, покликаний забезпечувати надходження валютних коштів і формування валютних резервів держави.

Ті самі дії, вчинені вдруге або за попередньою змовою групою осіб, а також умисне ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, товарів або інших матеріальних цінностей, отриманих від цієї виручки, або умисне приховування будь-яким способом такої виручки, товарів або інших матеріальних цінностей у великих розмірах караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років.

Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, товарів або інших матеріальних цінностей, отриманих від цієї виручки, чи приховування будь-яким способом такої виручки, товарів або інших матеріальних цінностей визнаються вчиненими у великому розмірі, якщо ця виручка, товари або інші матеріальні цінності в тисячу і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у перерахунку на валюту України за офіційним курсом національної валюти, визначеним Національним банком України, на останній день строку, передбаченого законодавством для перерахування виручки в іноземній валюті з-за кордону).

Вищезазначені дії, вчинені в особливо великих розмірах (якщо виручка, товари або інші матеріальні цінності у три тисячі і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян), караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

До кримінальної відповідальності за ст. 208 КК України «Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків» притягуються суб'єкти права за незаконне, з порушенням встановленого законом порядку, відкриття або використання за межами України валютних рахунків фізичних осіб, вчинене громадянином України, що постійно проживає на її території, а так само валютних рахунків юридичних осіб, що діють на території України, вчинене службовою особою підприємства, установи чи

організації або за її дорученням іншою особою, а також вчинення зазначених дій особою, яка здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи. *Об'єктом* цього злочину є встановлений законодавцем порядок відкриття і використання за межами України валютних рахунків фізичних і юридичних осіб.

Такі дії караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років із конфіскацією валютних цінностей, що знаходяться на вищезазначених рахунках.

Ті самі дії, вчинені вдруге, або за попередньою змовою групою осіб, караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією валютних цінностей, що знаходяться на вищезазначених рахунках.

Оскільки до виключення у вересні 2000 р. з КК України правової норми, що передбачала кримінальну відповідальність за порушення правил про валютні операції,¹ у літературі було прийнято називати подібні дії валютними правопорушеннями, а осіб, що їх здійснили, валютчиками, можна погодитися з точкою зору А.Ф. Бантишева та А.М. Ухалія щодо можливості зараз називати подібні дії валютними проступками,² але що стосується назви «валютчик», то на наш погляд, її застосування сьогодні є штучним і не виправданим, як з історичної так і зі змістовної точки зору. За своєю суттю валютні проступки є адміністративними проступками.

За визначенням д.ю.н., професора І. Голосніченко адміністративним проступком є суспільно шкідливе протиправне винне (умисне або необережне) діяння, що посягає на права і свободи людини та громадянина, відносини у сфері публічного управління та за яке КУпАП або іншим законом встановлено адміністративну відповідальність і реалізується вона органами виконавчої

¹ Про внесення змін до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів України щодо відповідальності за порушення правил про валютні операції: Закон України від 14.09.2000 № 1945-III // Вісник Верховної Ради України. – 2000. – № 43. – Ст. 368.

² Бантышев А.Ф., Ухаль А.М. Административная ответственность за нарушение правил о валютных операциях по действующему законодательству Украины: Учебное пособие. – Ужгород: Хозрасчетный редакционно-издательский отдел управления по делам печати и информации, 2001. – С. 4.

влади, місцевого самоуправління, їх посадовими особами.¹ Введення зазначеного терміну зумовлене змінами розвитку суспільних процесів, необхідністю підготовки оновленого кодифікованого акта про адміністративні правопорушення та наближенням адміністративного законодавства України до законодавства Євросоюзу.

Адміністративна відповідальність за порушення валютного законодавства передбачена ст. 162 КУпАП «Порушення правил про валютні операції». Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей.² *Об'єктом* цього правопорушення є кредитно-фінансова система України у сфері законних операцій з валютними цінностями.

Крім зазначених засобів кримінального та адміністративного впливу, законодавством передбачені заходи фінансового впливу на правопорушників, а також застосування ряду спеціальних санкцій.

Так, відповідно до п. 2 ст.16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» до резидентів, нерезидентів, винних у порушенні правил валютного регулювання і валютного контролю, застосовуються

фінансові санкції у вигляді штрафу, пені, позбавлення ліцензії НБУ на право здійснення операції та виключення банку з Республіканської книги реєстрації банків.³

Чинне валютне законодавство передбачає застосування фінансових санкцій за вчинення таких правопорушень у цій сфері:

- здійснення операцій з валютними цінностями без одержання генеральної чи індивідуальної ліцензії Національного банку України (п. 2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»);

¹ Голосніченко І. Перспективні положення кодифікації норм правового інституту адміністративної відповідальності // Право України, 2006. – № 8. – С. 61.

² Кодекс України про адміністративні правопорушення // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. – № 8376/1999.

³ Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 № 15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

- торгівля іноземною валютою банками та іншими фінансовими установами, національним оператором поштового зв'язку без одержання ліцензії Національного банку України та (або) з порушенням порядку й умов торгівлі валютними цінностями на міжбанківському валютному ринку України, встановлених Національним банком України (п. 2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»);
- невиконання уповноваженими банками зобов'язань купувати іноземну валюту на міжбанківському валютному ринку України і за рахунок резидентів з метою виконання зобов'язань резидентів (п.2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»);
- невиконання уповноваженими банками, фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку функцій агента валютного контролю (п. 2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»);
- несвоєчасне подання, приховування або перекручування звітності про валютні операції (п. 2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»);
- невиконання резидентами вимог щодо декларування валютних цінностей та іншого майна (п. 2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»);
- порушення порядку розрахунків в іноземній валюті (п. 2 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», ст. 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»¹);
- одержання резидентом кредиту в іноземній валюті без реєстрації кредитного договору (п. 2 Указу Президента України «Про врегулювання порядку одержання кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та

¹ Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.

застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства»¹, п.

2.9. Положення про валютний контроль²).

Правова природа фінансових санкцій є досить дискусійною. На думку окремих фахівців, подібні санкції є окремим видом відповідальності – фінансовою.³

В інших випадках ототожнення відносин у сфері валютного регулювання до адміністративно-правових відносин приводить до висновку про необхідність

«розроблення інституту фінансової відповідальності як окремого виду юридичної відповідальності» і твердження, що «на сьогодні у правовій науці серйозно постало і потребує негайного вирішення питання уніфікації та теоретичного осмислення відповідальності за порушення норм фінансового права взагалі та приписів валютного законодавства зокрема».⁴

За переконанням О. Северина, нагальною потребою є не теоретична розробка інституту «фінансової відповідальності», а чітке і однозначне законодавче закріплення адміністративно-правової природи «фінансових санкцій», зокрема тих, що передбачені у п. 2 ст. 16 Декрету.⁵ «Фінансові санкції», «економічні санкції» є нічим іншим, як адміністративною відповідальністю й інші її визначення – це некоректне використання конституційної термінології, що, за словами судді Верховного Суду України М. Гусака, свідчить про низький рівень правової культури нормотворця.

Якщо погодитись із висновком, що фінансові санкції виступають не як різновид адміністративної відповідальності, а як самостійний вид, то слід також

¹ Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства: Указ Президента України від 27.06.1999 № 734/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 27. – Ст. 1310.

² Про затвердження Положення про валютний контроль: Постанова Правління Національного банку України від 08.02.2000 № 49 із змінами та доповненнями внесеними Постановами Правління Національного банку України від 19.12.2001 № 530, від 29.01.2003

№ 30, від 20.10.2004 № 494, від 16.02.2005 № 51, від 13.12.2006 № 456, від 21.09.2007 № 338

// Офіційний вісник України. – 2000. – № 14. – Ст. 573.

³ Кротюк В. Актуальні проблеми валютного регулювання // Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. – 1997. – № 2. – С. 204.

⁴ Кравченко Л. Проблеми відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій в Україні // Вісник Вищого арбітражного суду України. – 2000. – № 2. – С. 187.

⁵ Северин О. Є. Правове регулювання валютних операцій суб'єктів господарської діяльності: Дис...канд. юр. наук. – Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 2003. – С. 125.

зробити й інший висновок, що така відповідальність застосовуватися не повинна, оскільки суперечить Конституції України.¹

У п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України визначено, що виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них.²

Таким чином, існування інших видів відповідальності, що не передбачені Конституцією України, неможливе. Крім того, відповідальність за дисциплінарні вчинки, адміністративні правопорушення, діяння, що є злочинами, та засади цивільно-правової відповідальності за них не можуть бути визначені будь-якими нормативними актами, крім законів.

Відповідно, юридичну відповідальність не може бути встановлено підзаконними нормативними актами, у т.ч. Указами Президента України. Зокрема неправомірним є застосування ст. 2 Указу Президента України № 734/99 «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті та застосування санкцій за порушення валютного законодавства»³ щодо встановлення відповідальності за одержання таких кредитів та позик без реєстрації договорів.⁴ Відповідні санкції повинні бути внесені у ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

Суб'єкти валютних відносин у більшості випадків є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності або іноземними суб'єктами господарської діяльності (далі – суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності), у зв'язку з чим до них можуть бути застосовані **спеціальні санкції**, передбачені ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», а саме:

- накладення штрафів у випадках несвоєчасного виконання або невиконання своїх обов'язків;

¹ Гусак М., Боровик В. Види відповідальності юридичних осіб. Адміністративна відповідальність // Вісник вищого арбітражного суду України. – 1999. – № 4. – С. 162.

² Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

³ Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства: Указ Президента України від 27.06.1999 № 734/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 27. – Ст. 1310.

⁴ Гусак Н. Большое видится на расстоянии? // Юридическая практика. – 2000. – № 13. – С.3.

- застосування індивідуального режиму ліцензування;
- тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності.¹

Підставою для застосування спеціальних санкцій є порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних із ним законів, тобто застосування цих санкцій за порушення положень указів Президента, постанов Кабінету Міністрів та інших підзаконних актів, якщо ці положення не передбачені у вищезазначених законах, не відповідає Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» і отже є неправомірним.

Накладення штрафів здійснюється у випадках несвоєчасного виконання або невиконання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності своїх обов'язків згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України. Розмір таких штрафів визначається відповідними положеннями законів України та/або рішеннями судових органів України.

Так ст. 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» передбачено, що виручка резидентів у іноземній валюті підлягає зарахуванню на їх валютні рахунки в уповноважених банках у терміни виплати заборгованостей, зазначені в контрактах, але не пізніше 180 календарних днів з дати митного оформлення (виписки вивізної вантажної митної декларації) продукції, що експортується, а в разі експорту робіт (послуг), прав інтелектуальної власності – з моменту підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності. Перевищення зазначеного терміну потребує висновку центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики.²

Необхідність отримання висновку передбачена також при здійсненні імпорتنих операцій резидентів на умовах відстрочення поставки, що перевищує 180 календарних днів з моменту авансового платежу або виставлення векселя на користь постачальника, що здійснює імпорт продукції (робіт, послуг).

¹ Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

² Про внесення змін до Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»: Закон України від 31.05.2007 № 1108-V // Офіційний вісник України. – 2007. – № 44. – Ст. 1784.

При застосуванні розрахунків щодо імпорتنих операцій резидентів у формі документарного акредитиву передбачений термін діє з моменту здійснення уповноваженим банком платежу на користь нерезидента.

Строк та умови завершення імпоротної операції без увезення товару на територію України визначаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Національним банком України.

Національний банк України має право встановлювати строк, протягом якого куплена резидентом на міжбанківському валютному ринку України іноземна валюта для забезпечення виконання зобов'язань перед нерезидентом

має бути використана за призначенням, і порядок її продажу в разі недотримання резидентом цього строку.

Порушення резидентами передбачених термінів розрахунків при здійсненні експортних та імпорتنих операцій тягне за собою стягнення пені за кожен день прострочення у розмірі 0,3 відсотка суми неодержаної виручки (вартості недопоставленої продукції) в іноземній валюті, перерахованої у грошову одиницю України за валютним курсом Національного банку України на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми неодержаної виручки (вартості недопоставленого товару).

У разі прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, що виникла внаслідок недотримання нерезидентом термінів, передбачених експортно-імпортними контрактами, терміни, передбачені Законом, зупиняються і пеня за їх порушення в цей період не сплачується.

У разі прийняття судом рішення про відмову в позові повністю або частково, або припинення (закриття) провадження у справі чи залишення позову без розгляду терміни, передбачені Законом, поновлюються і пеня за їх порушення сплачується за кожен день прострочення, включаючи період, на який ці терміни було зупинено.

У разі прийняття судом рішення про задоволення позову пеня за порушення термінів не сплачується з дати прийняття позову до розгляду судом.

У разі порушення резидентами строків, установлених Національним банком України, придбана валюта продається

уповноваженими банками протягом п'яти робочих днів на міжбанківському валютному ринку України. При цьому позитивна курсова різниця, що може виникнути за такою операцією, щоквартально направляється до Державного бюджету України, а негативна курсова різниця відноситься до результатів господарської діяльності резидента. Строки розрахунків

можуть бути продовжені центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики у разі виконання резидентами операцій за договорами виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, тендерної поставки, гарантійного

обслуговування, поставки складних технічних виробів і товарів спеціального призначення. Порядок віднесення операцій резидентів до зазначених та умови видачі висновків на

перевищення строків встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики протягом п'яти робочих днів з дати видачі висновку інформує Національний банк України та Державну податкову адміністрацію України про видачу такого висновку.

Якщо перевищення термінів обумовлене виникненням форс-мажорних обставин, перебіг зазначених термінів зупиняється на весь період дії форс-мажорних обставин та поновлюється з дня, наступного за днем закінчення дії таких обставин.

Підтвердженням форс-мажорних обставин є відповідна довідка Торгово-промислової палати України або іншої уповноваженої організації (органу) країни розташування сторони договору (контракту) або третьої країни відповідно до умов договору.

Крім того, відповідно до ст. 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» здійснення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності зовнішньоекономічних операцій без відповідних ліцензій тягне за собою накладення штрафу у сумі 10 відсотків від вартості проведеної операції, перерахованої у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком України на день здійснення такої операції. Штрафи стягуються органами державної податкової служби на підставі відповідних рішень центрального органу виконавчої влади з питань

економічної політики у порядку, визначеному Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами».¹

Наказом Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 р. № 52 затверджене Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (далі – Положення).²

Відповідно до зазначеного Положення, спеціальні санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування або тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності застосовуються Міністерством економіки України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за поданням органів державної податкової та контрольно-ревізійної служб, митних, правоохоронних органів, органів Антимонопольного комітету України, спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг та Національного банку України, або за рішенням суду.

Санкції застосовуються в разі порушення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності валютного, митного, податкового, іншого законодавства, що встановлює певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій, та в разі проведення ними дій, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Пунктом 1.3 Положення передбачено, що спеціальні санкції можуть бути застосовані до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності протягом трьох років з дня виявлення порушення законодавства.

Індивідуальний режим ліцензування застосовується до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у випадках порушення такими суб'єктами

¹ Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом і державними цільовими фондами: Закон України від 21.12.2000 № 2181-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №10. – Ст. 44.

² Про затвердження Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Наказ Міністерства економіки України від 17.04.2000 № 52 у редакції Наказу Міністерства економіки України від 15.03.2006 № 95 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 19.

Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних із ним законів України, що встановлюють певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності передбачає оформлення разової (індивідуальної) ліцензії суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, що допустили порушення у цій сфері. Разова (індивідуальна) ліцензія видається Міністерством економіки України чи уповноваженими ним органами і є підставою для здійснення зовнішньоекономічних операцій суб'єктами, до яких застосовано санкції.

Індивідуальний режим ліцензування діє до моменту усунення порушень законодавства України або застосування практичних заходів, що гарантують виконання Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних з ним законів України, і скасовується Міністерством економіки України.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності застосовується у випадках порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних із ним законів, проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки. Ця санкція є більш жорсткою порівняно з індивідуальним режимом ліцензування і тому, з нашої точки зору, необхідно в законодавчому порядку конкретизувати дії, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки і до яких повинна застосовуватися відповідна санкція.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності означає позбавлення права займатися всіма видами зовнішньоекономічної діяльності, за винятком:

- завершення розрахунків за зовнішньоекономічними операціями, за яких з боку українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності були перераховані кошти до застосування цієї санкції;
- завершення розрахунків за зовнішньоекономічними операціями за продукцію, що була відправлена за межі України українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності або відправлена в Україну іноземними суб'єктами господарської діяльності до застосування цієї санкції.

Для завершення таких операцій українському суб'єктові зовнішньоекономічної діяльності слід у встановленому порядку отримати разову (індивідуальну) ліцензію Міністерства економіки України.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності діє до моменту усунення порушень законодавства України або застосування практичних заходів, що гарантують виконання Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних із ним законів України, але не більше трьох місяців з дати винесення відповідного рішення Міністерством економіки України. Після тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності переводяться Міністерством економіки України на індивідуальний режим ліцензування. Подовження дії тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності здійснюється виключно за рішенням суду.

Виходячи з того, що спеціальні санкції застосовуються як до фізичних, так і до юридичних осіб за ініціативою органів державного управління, можна зробити висновок, що за своєю природою спеціальні санкції, так само як і фінансові, є санкціями адміністративно-правового характеру.

Чисельність нормативних документів, що регламентують юридичну відповідальність у сфері валютного регулювання, ускладнює їх застосування, призводить до неоднозначного тлумачення, що, на наш погляд, вимагає їх узагальнення та уточнення в єдиному нормативному документі.

5.2. Порядок застосування фінансових санкцій за порушення валютного законодавства

Фінансові санкції за порушення валютного законодавства передбачені ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Посилаючі норми Декрету щодо міри відповідальності за порушення валютного законодавства уточнюються Положенням про валютний контроль (далі – Положенням), затвердженим постановою Правління Національного банку України від 8 лютого 2000 р.¹

Норми Положення не мають зворотної дії в часі, крім випадків, якщо вони пом'якшують відповідальність.

Суми штрафів за порушення валютного законодавства зараховуються на відповідний рахунок Державного казначейства України й спрямовуються до Державного бюджету України.

Положенням передбачено, що штрафні санкції застосовуються в кожному випадку порушення (таблиця 5.2.1). Але у разі притягнення уповноваженого банку до відповідальності за порушення вимог п. 2 ст. 13 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Національний банк України у Положенні про валютний контроль ввів таке обмеження: розмір одного штрафу не може перевищувати одного відсотка від суми зареєстрованого статутного фонду. Встановлення такого граничного розміру відповідальності ґрунтується на положенні про головне завдання банківського регулювання і нагляду –

забезпечення стабільності банківської системи України, захист інтересів вкладників і кредиторів та захист економічних інтересів держави в цілому.

¹ Про затвердження Положення про валютний контроль: Постанова Правління Національного банку України від 08.02.2000 № 49 із змінами та доповненнями внесеними Постановами Правління Національного банку України від 14.03.2001 № 106, від 19.12.2001

№ 530, від 29.01.2003 № 30, від 20.10.2004 № 494, від 16.02.2005 № 51, від 13.12.2006 № 456,

від 21.09.2007 № 338 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 14. – Ст. 573.

Таблиця 5.2.1

Підстави та міри відповідальності за порушення валютного законодавства

Підстави відповідальності	Міри відповідальності
здійснення банками або іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку операцій з валютними цінностями без одержання генеральної ліцензії НБУ	штраф у сумі, еквівалентній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ на день здійснення таких операцій, з виключенням або без виключення банку з Державного реєстру банків

<p>здійснення резидентами і нерезидентами операцій з валютними цінностями, що потребують індивідуальних ліцензій НБУ, без їх одержання</p>	<p>штраф у сумі, еквівалентній сумі зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ на день здійснення таких операцій, за винятком:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вивезення, переказування і пересилання за межі України фізичними особами - резидентами іноземної валюти на суму, що визначається НБУ; - вивезення, переказування і пересилання за межі України фізичними особами - резидентами і нерезидентами іноземної валюти, яка була раніше ввезена ними в Україну на законних підставах; - платежів в іноземній валюті, що
--	---

здійснюються резидентами, за межі України на виконання зобов'язань у цій валюті перед нерезидентами щодо оплати продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших майнових прав, за винятком оплати валютних цінностей та за договорами (страховими полісами, свідоцтвами, сертифікатами) страхування життя;

- платежів в іноземній валюті за межі України у вигляді процентів за кредити, доходу (прибутку) від іноземних інвестицій;
- вивезення за межі України іноземної інвестиції в іноземній валюті, раніше здійсненої на території України, в разі припинення інвестиційної діяльності;
- платежів в іноземній валюті за межі України у вигляді плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден, що справляється Європейською організацією з безпеки аеронавігації (Євроконтроль) відповідно до Багатосторонньої угоди про сплату маршрутних зборів, укладеної в м. Брюсселі 12 лютого 1981 року, та інших міжнародних договорів;
- відкриття фізичними особами -

	<p>резидентами рахунків в іноземній валюті на час їх перебування за кордоном;</p> <ul style="list-style-type: none"> - відкриття кореспондентських рахунків уповноваженими банками за межами України; - відкриття в закордонних банках рахунків в іноземній валюті дипломатичними, консульськими, торговельними та іншими офіційними представництвами України за кордоном, які мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філіями та представництвами підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності
<p>торгівля іноземною валютою банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку без одержання ліцензії НБУ та /або з порушенням порядку й умов торгівлі валютними цінностями на міжбанківському валютному ринку України, встановлених НБУ</p>	<p>штраф у сумі, еквівалентній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, встановленим НБУ на день здійснення таких операцій, з виключенням або без виключення банку з Державного реєстру банків</p>
<p>невиконання уповноваженими банками зобов'язань щодо купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України за дорученням і за рахунок резидентів з метою</p>	<p>позбавлення генеральної ліцензії НБУ на право здійснення валютних операцій або штраф у розмірі 25% від суми (вартості) іноземної валюти, що була зафіксована у дорученні</p>

забезпечення виконання зобов'язань резидентів	резидента
<p>нездійснення уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку функцій агента валютного контролю в частині запобігання проведенню резидентами і нерезидентами через ці установи незаконних валютних операцій</p>	<p>позбавлення генеральної ліцензії НБУ на право здійснення валютних операцій або штраф у розмірі 25% від суми (вартості) валютних операцій, здійснених резидентами та нерезидентами через ці установи з порушенням законодавства. Якщо згідно з законодавчими та нормативно-правовими актами дозволено проводити окремі валютні операції у визначених сумах, то розрахунок розміру штрафу здійснюється із суми, що становить різницю між сумою здійсненої валютної операції та сумою, що є нормативно визначеною (дозволеною). Штраф сплачується у валюті України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ на день складання відповідного протоколу порушення валютного законодавства, у разі використання в розрахунках іноземної валюти</p>
<p>нездійснення уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку функцій агента валютного контролю в частині інформування у випадках та в порядку,</p>	<p>- порушення порядку інформування – штраф у розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; - порушення строків інформування, яке не перевищує 10 днів, – штраф</p>

<p>установлених законодавством, у тому числі нормативно-правовими актами НБУ, відповідних державних органів про порушення резидентами і нерезидентами законодавства, пов'язаного з проведенням ними валютних операцій</p>	<p>у розмірі 1 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян за кожен день порушення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - порушення строків інформування, яке становить від 11 до 30 днів, – штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; - порушення строків інформування, яке становить понад 30 днів, – штраф у розмірі 1% від суми (вартості) валютної операції, про яку уповноважений банк згідно зі встановленим порядком зобов'язаний був поінформувати відповідний державний орган, але не менше 20 і не більше 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
<p>здійснення розрахунків між резидентами і нерезидентами у межах торговельного обороту без участі уповноваженого банку або здійснення розрахунків між резидентами і нерезидентами у межах торговельного обороту у валюті України без одержання індивідуальної ліцензії НБУ</p> <p><i>Примітка.</i> Якщо нерезиденти мають на території України представництва, яким відкрито рахунки типу «Н», або типу «П» у валюті України, то здійснення розрахунків у валюті</p>	<p>штраф на резидента в розмірі, еквівалентному сумі валютних цінностей, що використовувалися у розрахунках, перерахованій у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ на день здійснення таких операцій (при розрахунках у валюті України – на суму таких розрахунків)</p>

<p>України через ці рахунки між резидентами і нерезидентами у межах торговельного обороту не потребує індивідуальної ліцензії НБУ. Використання іноземної валюти у зазначених розрахунках за участю таких представництв є використанням іноземної валюти як засобу платежу на території України і потребує індивідуальної ліцензії НБУ</p>	
<p>невиконання резидентами вимог щодо порядку та строків декларування валютних цінностей та іншого майна</p> <p><i>Примітка.</i> Порухенням порядку декларування є подання недостовірної інформації або перекручування даних, що відображаються у відповідній декларації, якщо такі дії свідчать про приховування резидентами валютних цінностей та майна, що знаходяться за межами України.</p> <p>Неподання або несвоєчасне подання резидентами України декларації (за відсутності валютних цінностей та майна за межами України) не тягне за собою застосування санкцій</p>	<p>- порушення строків декларування – штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожен звітний період;</p> <p>- порушення порядку декларування – штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</p>
<p>несвоєчасне подання, приховування або перекручування встановленої НБУ звітності про валютні операції</p>	<p>штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</p>
<p>одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від</p>	<p>штраф у сумі, еквівалентній 1% від суми одержаного кредиту чи позики в</p>

<p>нерезидентів без реєстрації в НБУ договорів, які передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами за запозиченими в них кредитами, позиками в іноземній валюті, за винятком тих випадків, за якими законодавство України дозволяє здійснення таких операцій без реєстрації договорів</p>	<p>іноземній валюті, що перерахована в національну валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ на день одержання кредиту, позики, з подальшою зобов'язковою реєстрацією зазначених договорів</p>
--	--

Слід зазначити, що застосування відповідальності за порушення валютного законодавства до уповноважених банків має ряд особливостей пов'язаних зі спеціальним статусом останніх у валютних правовідносинах. Відповідальність уповноважених банків можна розділити на відповідальність банків за порушення правил здійснення валютних операцій, оскільки, з одного боку, вони є учасниками валютних правовідносин, і на відповідальність за невиконання функцій агента валютного контролю, адже, з іншого боку, вони зобов'язані здійснювати контроль за валютними операціями інших учасників валютних правовідносин.¹

Аналіз нормативно-правових актів, в яких передбачене застосування відповідальності до уповноважених банків за порушення чинного валютного законодавства, дає підстави поділити всі види валютних правопорушень уповноважених банків на дві групи:

- 1) правопорушення, які здійснюються банком як учасником валютних операцій.
- 2) правопорушення, які здійснюються банком як агентом валютного контролю.

Серед валютних правопорушень, які здійснюються уповноваженим банком як учасником валютних операцій, тобто в процесі своєї господарської діяльності, можна виділити такі:

¹ Кравченко Л. Особливості відповідальності уповноважених банків за порушення валютного законодавства // Право України. – 2003. – № 2. – С. 49.

- недотримання банком правил купівлі-продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України та міжнародних валютних ринках;
- недотримання вимог чинного законодавства України під час здійснення розрахунків у валюті України через кореспондентські рахунки банків-нерезидентів, що відкриті в уповноважених банках;
- недотримання встановлених вимог щодо використання готівкової іноземної валюти на території України;

- недотримання встановлених вимог щодо використання режимів рахунків резидентів і нерезидентів в іноземній валюті та рахунків нерезидентів (представництв нерезидентів) у валюті України;
- недотримання правил купівлі-продажу готівкової іноземної валюти через каси та пункти обміну іноземної валюти;
- недотримання достовірності та встановленого порядку формування та подання до Національного банку і його територіальних управлінь звітності про валютні операції;
- недотримання правил торгівлі банківськими металами та вимог щодо відкриття та використання рахунків у банківських металах, відкритих в уповноважених банках України, та металевих рахунків, відкритих у банках-нерезидентах;
- недотримання правил здійснення переказів іноземної валюти за межі України за дорученнями фізичних осіб і отримання останніми в Україні переказаної їм з-за кордону іноземної валюти;
- недотримання обмежень щодо використання на території України іноземної валюти як застави;
- недотримання встановлених вимог щодо декларування валютних цінностей, які належать банку та знаходяться за межами України.

До другої групи валютних правопорушень, які банк може здійснити при виконанні ним функцій агента валютного контролю, належать такі:

- невиконання встановлених вимог щодо обов'язкового продажу коштів в іноземній валюті, які надійшли на рахунки клієнтів уповноваженого банку;
- недотримання вимог чинного законодавства України під час проведення розрахунків за експортними, імпорнтними та лізинговими операціями клієнтів банку;
- недотримання вимог чинного законодавства України під час проведення розрахунків клієнтів у разі застосування до них або їх контрагентів-нерезидентів спеціальних санкцій згідно зі ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
- невиконання контрольних функцій при обслуговуванні кредитів, позик в іноземній валюті, отриманих клієнтами від нерезидентів;
- недотримання вимог чинного законодавства України під час здійснення за дорученням клієнтів операцій з переказування валютних цінностей за межі України;
- невиконання функцій агента валютного контролю за експортно-імпорнтними операціями.

Пунктом 3.1 Положення про валютний контроль зазначається, що санкції, передбачені ст. 2 Указу Президента України від 27 червня 1999 року № 734/99

«Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства» та п. 2 ст. 16 Декрету «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», застосовуються НБУ до

банків, інших фінансових установ та національного оператора поштового зв'язку, органами державної податкової служби – до інших резидентів і нерезидентів України.

У разі виявлення порушень валютного законодавства з боку банків, інших фінансових установ або національного оператора поштового зв'язку, уповноваженими працівниками НБУ складається протокол (додаток 14), який вручається керівникові (посадовій особі, яка виконує його обов'язки) банку іншої фінансової установи або національного оператора поштового зв'язку чи їх відокремленого структурного підрозділу, де безпосередньо здійснювалася відповідна перевірка. За кожним випадком порушення, що виявлені під час однієї перевірки, складається окремий протокол, до якого обов'язково додаються інші документи, які свідчать про факти порушень. Якщо під час

реалізації одного договору було здійснено кілька однотипних порушень валютного законодавства, то допускається складання одного протоколу за умови, що загальна сума штрафу від цього не зміниться. Після складання протоколу уповноважені працівники НБУ зобов'язані запропонувати особі, якій вручено цей протокол, надати пояснення за кожним фактом порушення.

Підставою для застосування НБУ і його територіальними управліннями зазначених санкцій можуть бути:

- матеріали перевірок, що здійснюються уповноваженими працівниками центрального апарату та територіальних управлінь НБУ;
- матеріали перевірок, що здійснюються уповноваженими працівниками державних органів валютного контролю;
- матеріали перевірок, що здійснюються уповноваженими працівниками державних контрольних і правоохоронних органів, які не належать до органів валютного контролю;
- інші матеріали, які свідчать про факти порушення банками, іншими фінансовими установами або національним оператором поштового зв'язку валютного законодавства і щодо яких здійснюється перевірка цих фактів.

У разі виявлення державними органами валютного контролю та державними контрольними і правоохоронними органами порушення банками, іншими фінансовими установами або національним оператором поштового зв'язку валютного законодавства складається акт чи довідка про перевірку, які разом з копіями документів, що підтверджують факт порушення, надсилаються до територіальних управлінь НБУ за місцем проведення зазначених перевірок. Уповноважені працівники територіальних управлінь НБУ здійснюють аналіз отриманих матеріалів та в разі наявності складу правопорушення здійснюють передбачені Положенням дії.

У разі відсутності в комплекті матеріалів, що надходять до НБУ, документів, які підтверджують факт порушення, уповноважені працівники НБУ зобов'язані здійснити додаткову перевірку отриманої інформації.

Матеріали про порушення валютного законодавства залежно від суми штрафу, еквівалентній певній сумі в доларах США, перерахованій у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських

металів, установленим Національним банком на день складання відповідного протоколу порушення валютного законодавства, розглядають та приймають рішення про застосування санкцій:

- до 10,0 тис. доларів США – начальники територіальних управлінь НБУ;
- до 50 тис. доларів США – директор Департаменту валютного контролю та ліцензування НБУ;
- до 100 тис. доларів США – Голова НБУ та його заступники.

У разі прийняття рішення про застосування санкцій виноситься постанова про притягнення до відповідальності за порушення валютного законодавства (додаток 15).

Санкції у вигляді позбавлення ліцензії, виключення з Державного реєстру банків, застосування штрафу, що перевищує суму (вартість), еквівалентну 100 тис. доларів США, перераховану у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ на день складання відповідного протоколу порушення валютного законодавства, застосовуються виключно на підставі постанови Правління НБУ (додаток 16).

Постанова про притягнення до відповідальності за порушення правил валютного законодавства підписується уповноваженою службовою особою та надсилається поштою з повідомленням про вручення порушнику, який протягом п'яти днів після її отримання має перерахувати суму штрафу до Державного бюджету України.

Територіальне управління Національного банку надсилає порушнику постанову, якщо вона була підписана начальником цього територіального управління, а Департамент валютного контролю та ліцензування надсилає постанову або постанову Правління Національного банку порушнику в усіх інших випадках. Разом з постановою або постановою Правління Національного банку надсилається супровідний лист на адресу порушника.

Копія супровідного листа надсилається також територіальному управлінню Національного банку за місцезнаходженням юридичної особи порушника для подальшого здійснення цим територіальним управлінням контролю за своєчасною сплатою штрафу до Державного бюджету України.

У разі несплати порушником штрафу у зазначений термін він підлягає стягненню в судовому порядку.

Позовна заява про стягнення суми штрафу подається до місцевого господарського суду за місцезнаходженням порушника протягом 30 календарних днів після закінчення строку для добровільної сплати штрафу.

В окремих випадках, з метою захисту інтересів клієнтів та забезпечення фінансової надійності банків, постановою Правління Національного банку України для уповноважених банків може бути встановлений інший строк сплати штрафів, але такий строк сплати штрафів не може перевищувати двох років. Зменшення розмірів сум штрафних санкцій є неприпустимим.

Постанова про притягнення до відповідальності може бути оскаржена в судовому порядку. Відповідачем в цьому випадку виступає Національний банк України. Оскарження постанови не припиняє її виконання